

SAMLER & GENBRUGS
Projten

3

JUNI 1986

Samleri*Genbrug*Nostalgi*Historie

Historien om en lille dansk legetøjsfabrik:

Pilot

Af Poul Bech, Fredericia

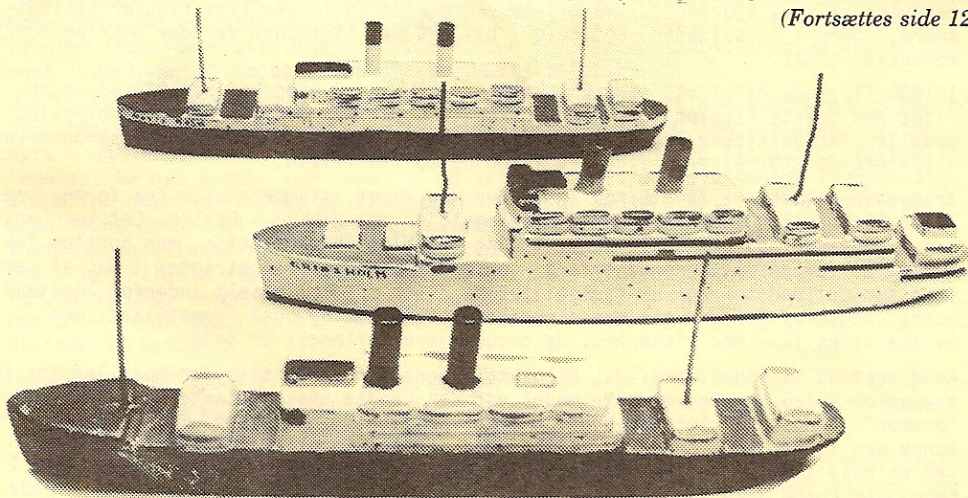
Danmark har i tidens løb haft mange producenter af legetøj. De fleste er forlængst bukket under, men deres navne lever stadig - i samlerkredse. Et eksempel er Pilot, en lille virksomhed, der havde en forholdsvis lang eksistens - godt 40 år. Pilot lukkede i 1974, men dens produkter er i dag genstand for nogle få samleres gløden- de interesse - især firmaets hovedartikel - blyskibsmodeller.

Pilot, der lå i København, var i hele sin levetid knyttet til een mand - fabrikant Henning Cortsen. Det er usikkert, hvornår han præcist startede med at lave legetøj i bly, men det skete i enten 1931 eller 1932.

I sine forældres lejlighed på Østerbro begyndte han at støbe blyskibe. I begyndel- sen var de simple, men efterhånden som Cortsen lærte teknikken, kom der mere stil over dem. I 1933 tog Cortsen Pilot-navnet i anvendelse. Ideen til navnet fik han fra sin far, der var lods. På engelsk hedder en lods Pilot. Samtidig flyttede han produktionen til en lejlighed i Borgergade. Og her gik han i kompagniskab med en repræsentant, Knud Sørensen. Men selv om salget gik over forventning, opstod der problemer mellem de to ejere - og i 1935 var Henning Cortsen igen alene om roret.

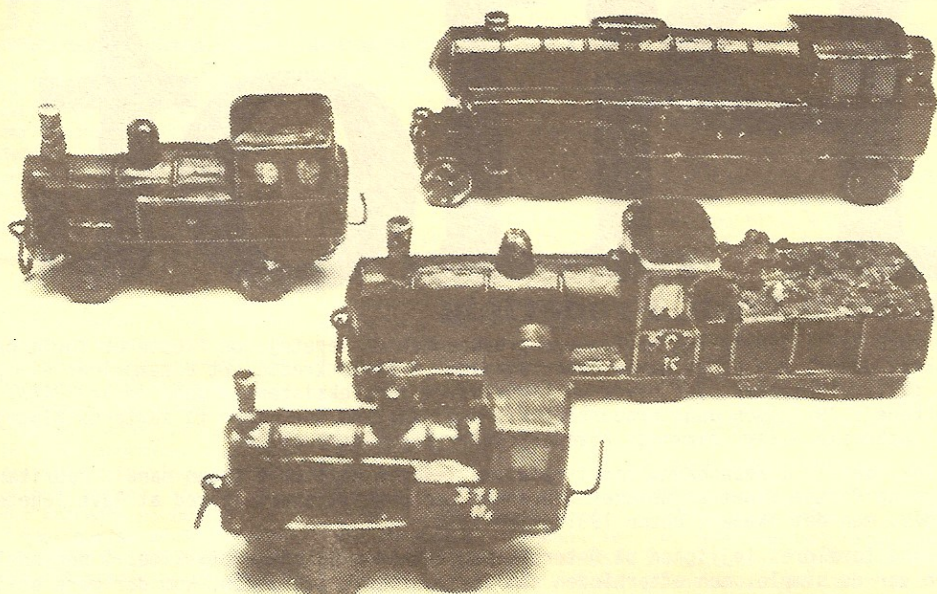
Samme år sendte Pilot et nyt produkt på markedet - bly-modeller af tog. Det var et ideelt tidspunkt, idet DSB dette år lancerede lyntoget og S-toget. Men Pilot frem-

(Fortsættes side 12)

3 af Pilot's blyskibe (øverst) Monte Rosa (tysk), Gripsholm (svensk) og Frederik VIII (dansk).

Pilot

I 30'erne lavede Pilot tog - og her nogle af DSB's gamle damplokomotiver.

Fortsat fra side 11

stillede også forskellige typer damplokomotiver, godsvogne og passagervogne - det hele i skala 1:170. Togene kørte på bly-skinner, som kunne hægtes sammen - og som tilbehør kunne der købes havne og jernbanefærger, som Cortsen fik lavet i træ.

Pilot oplevede sin travleste tid mod slutningen af 30'erne. Skibe og tog blev efterfulgt af fly, sporvogne, små militær-køretøjer og forskellige figurer af indianere, cowboys og soldater. Det hele i bly. På det tidspunkt var der omkring 20-25 mennesker ansat.

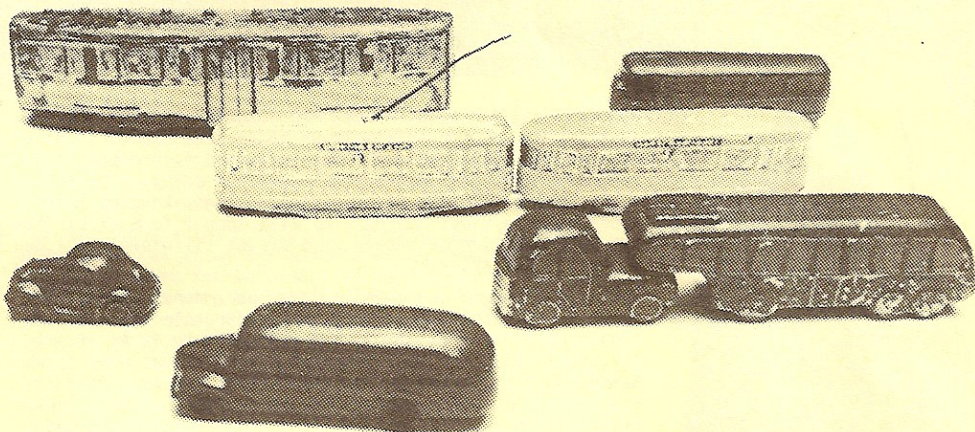
I 1936 flyttede Pilot til større lokaler - på H. C. Ørstedsvej. I 1939 udsendte Pilot det eneste katalog, der er kendskab til. Det var udelukkende over blyskibsmodeller. Krigsskibene var alle i samme målestok - 1:1250, mens handelsskibene var i varierende størrelser - lige fra 1:200 og op til 1:1250.

Krigsskibene, som de fleste nok forbinder med Pilot, stammede alle fra forme, som Pilot lånte eller købte hos det tyske legetøjsfirma Wiking i Berlin. Det var Cortsen, som havde hjulpet dette firma i gang med blyskibsproduktion, men hurtigt fik Wiking et verdensomspændende omfang - og modellerne herfra betragtes i dag af samlere som det bedste, der er fremstillet på dette specielle felt indenfor legetøj/hobby. Nogle af formene til handelsskibene havde Wiking også fremstillet, men hvilke vides ikke med sikkerhed, da begge ejere forlængst er døde.

Hvad kostede så modellerne. Ja, Pilot-kataloget fra 1939, tilbyder modeller fra 10 øre og op til 5 kr. Den dyreste model var den kendte tyske Atlanterhavs-damper "Bremen". Dengang i slutningen af 30'erne var 5 kr. mange penge. For denne sum kunne man f.eks. købe enten en flaske god dessertvin eller 10 kg mel. Og 5 kr. var en halv timeløn for en ufaglært arbejder. Så det var kun de bedrestillede's børn, der kunne gøre sig håb om at samle sig en stor flåde af blyskibe.

Lige før krigsudbruddet forsøgte Pilot sig med endnu et tiltag - sejlskibe i metal - 45 cm lange. De blev solgt under navnet Viking Sejlskibe, men de blev vist ingen større succes. Under krigen gik det jævnt tilbage for det københavnske legetøjsfirma. Folk havde andet at tænke på, end at købe legetøj - endda krigslegetøj, som udgjorde en stor del af produktionen. Desuden blev det på et tidspunkt også forbudt at anvende bly i legetøjsproduktionen, da det skulle anvendes i våbenindustrien. Zink erstattede bly, men det var et dårligt bytte. Efter nogen tid pådrog modellerne sig "zink-pest", som fik dem til at gå i opløsning. I 1943 optrådte Pilot som dansk forhandler af 40-50 flymodeller i kunststof, som den tyske fabrik Wiking fremstillede.

Efter krigen blomstrede produktionen langsomt op igen. I 1948 kom der et nyt tilbud til børnene - små bly-biler i skala 1:200, udelukkende civile køretøjer, såsom busser, sporvogne, lastbiler og personbiler.

Nogle af Pilot's bly-biler, som blev produceret i slutningen af 40'erne.

I 1950 tog Pilot fat på plastic-epoken - med venlig bistand fra Wiking. Pilot var først i Danmark med biler i den kendte HO-størrelse til brug for elektrisk tog. Senere blev Pilot overhalet af Wiking og LEGO, men nåede at udsende omkring 40-50 modeller, før man stoppede denne produktion. Pilot forsøgte sig også på andre fronter indenfor plastylegetøj: Mosaik, tog og enkelte skibe. I mange år var man også leverandør af smådele til Billing Boats modelskibe.

Men blyskibs-modellerne var stadig firmaets hovedartikel. Men kundekredsen ændrede sig. Det kneb at afsætte skibene i legetøjsforretningerne. De var åbenbart for dyre - og desuden var markedet efter krigen oversvømmet med alt muligt forskelligt legetøj. De nye kunder var rederier og skibsværfter. Disse aftagere tegnede sig alene for omkring 75 pct. af firmaets omsætning. Rederierne, især DFDS, solgte modellerne ombord på skibene eller anvendte dem til reklame-fremstød. Værfterne forærede modellerne til forretningsforbindelser ved aflevering og prøvesejlads. B & W var Pilot's største enkelt-kunde. Der blev afgivet ordrer på over 40 modeller, mens DFDS tegnede sig for omkring 25. Pilot havde også en pæn lille eksport. Der blev sendt modeller til en halv snes lande - med Sverige, Norge og Finland som de største kunder.

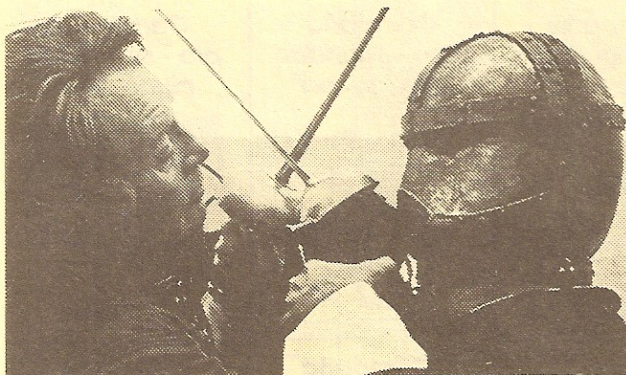
Hovedparten af modellerne til skibsværfterne kom aldrig i handelen - og disse modeller er i dag genstand for stor interesse hos de få Pilot-samlere, der findes. Især B & W-modellerne er attraktive.

I januar 1974 døde Henning Cortsen - og med ham også Pilot. Men der fremstilles stadig blyskibsmodeller i Danmark - af en af Pilot's tidligere medarbejdere, der fra sin bopæl i København løfter arven efter det lille firma. Han fremstiller udelukkende modeller for rederier og værfter.

(Fortsættes side 17)

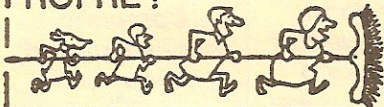
jernmasken

gen, Ludvig den 14, havde en tvillingebror, som på hans ordre sad indespærret i Bastillen for at undgå en tronstrid.

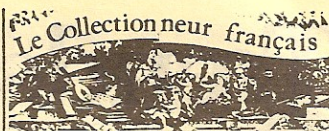
I 1976 blev der lavet en engelsk filmversion af Alexandre Dumas roman. Filmen blev vist i dansk TV i 1982 og de der er så heldige, at de kan se vesttysk tv kunne se filmen den 21. februar i år. Rollerne som henholdsvis Ludvig den 14 og dennes tvillingebrog, Philippe, spilles begge af Richard Chamberlain, Fouquet af Patrick McGoohan, D'Artagnan af Louis Jourdan og Louise de Valliere af Jenny Agutter. Selv har jeg kun set filmen i 1982 - og det var en både spændende og underholdende film, men hvor tæt på - eller om det er - sandheden filmen viser får vi nok aldrig at vide...

Gardez votre Ville...
PROPRE !

PARIS 10

12-9-79

Det franske samlerblad "Le Collectionneur français" er på mange måder et fransk sidestykke til Samler & Genbrugs Sprøjten. Det franske blad kommer med 12 numre om året - et abonnement koster ca. 180 kr. Bladet sælges i løssalg for 18 kr. pr. nummer. Majnummeret i år var på 28 sider. Emnerne er mange og varierede ligesom i dette blad!

Frankrig har mange flere indbyggere end Danmark - og dermed flere samlere, der kan abonnere på et samlerblad, men selv dette forhold taget i betragtning, så er franske samlere nok lidt flinkere til at abonnere og købe deres samlerblad end de danske samlere! Bladet er nemlig trykt på blankt papir og sat rigtigt (ikke maskinskrevet), og disse fakta tyder på et større oplag - ellers kan dette ikke gøres med skindet på næsen...

I maj-nummeret omtales bl.a. franske tekst-maskinstempler - og danske tekst-maskinstempler omtales i dette blad! Her et sjovt eksempel på et fransk tekst-maskinstempel fra 1979: Pas på vores by, HOLD DEN REN! Stemplet er fra Paris. Og det gør man faktisk, der er masser af kommunale fejemænd overalt - og det er nødvendigt, hvis byen skal holdes ren!

Pilot

(FORTSAT FRA SIDE 13)

I Danmark er der vel en snes mennesker, der i dag seriøst samler på de små modeller. I udlandet er der derimod stor interesse. Især i Vesttyskland, hvor der findes flere tusinder samlere. Fire-fem firmaer lever udelukkende af at sælge blyskibe - og dertil kommer et halvt hundrede private producenter, der med jævne mellemrum sender nye modeller på markedet. I Sverige, Belgien, Østrig, Holland, USA, Frankrig, Italien og England foregår der også produktion af blyskibe.

Fælles for disse lande er størrelsen på modellerne, nemlig skala 1:1250, som Wiking anvendte. Dette firma laver ikke mere nye modeller, men sender af og til stadig nogle af de gamle på markedet.

Priserne på modellerne er skyhøje. Et skib på f.eks. 10 cm's længde kan let komme op i 100 kr.

17